

PRINT-ON-DEMAND JA EUROOPAN NEUVOSTO

**FIRST EUROPEAN WORKSHOP ON PRINT-ON-DEMAND :
A TECHNOLOGICAL REVOLUTION AT THE SERVICE OF CULTURAL DIVERSITY 20. -
21.1. 2000 Strasbourg**

Mitä on print-on-demand?

Print-on-demand -teknologialla tarkoitetaan julkaisuprosessin digitalisoimista. Tämä tarkoittaa koko julkaisuprosessia: julkaisun luominen, painaminen, markkinointi, varastointi ja jakelu. Erot perinteiseen offset-painatukseen ovat merkittävät. Print-on-demand eli tarvepainatus mahdollistaa yhdestä ja samasta tiedostosta lähtöisin olevan kokonaisprosessin hallinnan. Kun offset-painatus vaatii useita eri työvaiheita, filmin valmistus, painolevyt ym., voidaan tarvepainatuksen avulla yhdistää nämä kaikki.

Kustannukset

Offset-painatuksessa ensimmäisen syntyvän kirjan kustannuksiksi voidaan laskea 80 % koko painoksen painokustannuksista, kun taas erän viimeinen kappale ei käytännössä maksa kuin paperin verran. Tämän vuoksi offset-menetelmällä ei ole kannattavaa tehdä pieniä painoksia lainkaan; kustannukset nousevat liian suuriksi.

Print-on-demand -tekniikalla sen sijaan ei näitä offsetin perustamiskustannuksia ole. Jokainen kappale kirjaa maksaa periaatteessa saman verran. Nykyiset tehokkaat digitaalitulostimet mahdollistavat sen, että aina 2000 kappaleeseen saakka digitaalipainatus tulee halvemmaksi kuin offset. Tämän lisäksi tarvepainatuksella voidaan painaa julkaisuja vain se määrä mitä tarvitaan ja tarpeen tullen niitä saadaan helposti lisää antamalla vain uusi tulostuskäsky. Enää ei tarvita julkaisujen varastointia, pelkkä tiedoston säilyttäminen riittää. Sama tiedosto voidaan laittaa esille Internetiin, josta asiakas voi tilata sen joko painettuna julkaisuna tai tiedostona. Näin myös jakelu yksinkertaistuu.

Sananvapaus ja oikeus tietoon

Digitaalipainojen ja kustantajien kansainväliset verkostot mahdollistavat julkaisun painamisen missä päin maailmaa tahansa riippumatta siitä, missä julkaisu on luotu. Algerialainen kirjailija *Hamid Skif* ei pystynyt julkaisemaan tai painattamaan teostaan "*La Princesse et le Clown*" Algeriassa maan poliittisesta ilmapiiiristä johtuen. Hän otti yhteyttä ranskalaiseen www.00h00.com -kustantajaan, joka suostui kirjan julkaisemaan. Julkaisu luotiin Algeriassa ja nyt sitä painetaan tarpeen mukaan eri painoissa ympäri Ranskaa. Kirjan voi tilata www.00h00.com sivuilta joko elektronisena PDF-kirjana tai perinteisenä paperiversiona.

Print-on-demandilla on siis paitsi kustannuksia alentavia vaikutuksia myös syvempiä kulttuurisia merkityksiä ja tällöin print-on-demand -käsite laajenee käsittämään sellaisia eurooppalaisia perusarvoja kuten sananvapaus ja oikeus tietoon. Nämä kulttuuriset piirteet tässä uudessa teknologiassa ovat saaneet myös Euroopan Neuvoston kiinnostumaan asiasta. Strasbourgissa pidettiin 20.-21.1.2000 ensimmäinen Euroopan Neuvoston järjestämä workshop aiheesta. Osallistujina oli erilaisia kirja-alan asiantuntijoita, kustantajia, kirjailijoita, kirjakauppiaita, kirjastoihmisiä, teknisiä asiantuntijoita ympäri Eurooppaa.

Euroopan Neuvosto ja print-on-demand

Euroopan Neuvoston kulttuuri- ja kulttuuriperintöosaston johtaja *Raymond Weber* korosti, että vaikka keskustelu print-on-demand -teknologiasta on osaltaan teknologia- ja talouskeskeistä, eivät ne saa olla määrääviä asioita. On otettava huomioon myös poliittiset ja kulttuuriset aspektit. Teknologian kehittymisen ohella on nähtävä se, mitä tarvepainatuksella on tarjottavana kulttuuripolitiikalle. Neuvosto haluaisi, että print-on-demand nähtäisiin jäsenvaltioiden piirissä merkittävänä osana kulttuuripolitiikkaa. Sen avulla pienetkin kulttuurit ja kielialueet voivat rikkoa valtioiden väliset muurit. Se rohkaisee kulttuurien väliseen kanssakäymiseen ja

vuoropuheluun.

Uusi teknologia on Euroopan Neuvoston mukaan nähtävä erityisesti sananvapauden välineenä. Pienten kielialueiden sekä kulttuuristen vähemmistöjen perimää on vaalittava uuden teknologian avulla. Esimerkiksi Ruotsissa 10 % väestöstä kuuluu johonkin kielelliseen vähemmistöön ja näiden vähemmistöjen kansallista kirjallisuutta on nyt alettu julkaista digitaalisin painomenetelmin. Ns. [PODIUM-projektin](#) siipien alla on julkaistu esim. ensimmäinen turkki-kurdi sanakirja. Kulttuuriseen yhteistyöhön on saatu mukaan myös Japani ja Venäjä (Ks. <http://www.podtext.spb.ru>) ja Kiinaan ja Thaimaahan ollaan luomassa yhteyksiä.

Strasbourgian workshopin ehdotus

Strasbourgian workshopin yhteydessä valmisteltiin ehdotus Euroopan Neuvoston jäsenvaltioiden välisestä yhteistyöstä tarvepainatuksen sektorilla. Tarkoituksena olisi rakentaa yhteinen web-palvelu, joka kattaisi muun muassa seuraavia osa-alueita:

1. Print-on-demand -kirjasto, joka kattaisi dokumentoitua tietoa elektronisesta julkaisemisesta ja siihen liittyvistä asioista.
2. Informaatiopalvelu elektronisen julkaisemisen tapahtumista, kokouksista ja projekteista.
3. Elektronisen julkaisemisen keskustelufoorumi
4. Kirjoittajien, kustantajien, kirjakauppioiden, kirjastojen sekä digitaalipainojen yhteinen palvelupiste, johon linkitetään eri sektoreille osoitettuja palveluja, tietokantoja, on-line -kirjoja, kirjakauppoja sekä elektronisten julkaisujen virtuaaliluetteloita.

Asian käänöpuoli: laitteistovalmistajien vallan nousu?

Mutta vaikka kuinka haluaisimme korostaa print-on-demandin kulttuurista merkitystä, on pakko huomauttaa kuten italialainen kustantaja [Mario Guaraldi](#), että taloudelliset aspektit määräävät hyvin pitkälle sitä, kuinka kulttuuri tässä prosessissa pärjää.

Print-on-demand -teknologia on suurten kansainvälisten yritysten luomaa teknologiaa. Riippuu täysin näiden yritysten markkinointiponnistelujen onnistumisesta, miten tarvepainatus jatkossa kehittyy. Mikäli tulevaisuus nähdään sellaisena, että digitaalikoneet syrjäyttävät offset-painokoneet, tietää se valtavia markkinoita digitaalisten laitteistojen valmistajille. Tällöin myös teknologian kehittämiseen panostetaan ja teknologian kehitys on nähtävä myös kulttuurin ja sananvapauden kehittymisenä. Mutta mikäli kehitys johtaa vain vallan yhä suurempaan keskittymiseen, suurten laitteistovalmistajien ja suurten kustantajien vallan kasvuun, kulttuuri häviää taistelun sananvapaudesta. Kirjateollisuuden ihannetilahan olisi se, että olisi vain yksi kirja, jota myytäisiin valtavia määriä.

Copyright

Kysymys tekijänoikeuksista on keskeinen tarvepainatukseen liittyvä ongelma. Ei ole olemassa kansainvälisiä sopimuksia siitä, kuinka tekijänoikeuskorvaukset hoidetaan tarvepainatuksella tuotetuissa julkaisuissa. Erityisen huolestumisensa aiheesta esitti kirjailijoiden edustajana Strasbourgissa toiminut *Maureen Duffy*.

Ongelma tekijänoikeuksista on kaksitahoinen. Tarvepainatuksella tuotettu julkaisu ei ole koskaan loppuunmyyty, kuinka siis määritellä uusintapainos ja sopimuksen kesto. Lisäksi ongelman muodostaa julkaisun elektronisen version mahdollinen jatkokäyttö. Verkossa olevan materiaalin kopionnin estäminen ja sen valvonta on käytännössä mahdotonta.

Max Planck instituutin tutkija *Silke von Lewinski* esitti mallin, jossa jokainen julkaisuprosessin vaihe tulisi lisensioida erikseen. Julkaisun elektronisen tiedoston jokainen siirtoprosessi, tekijältä kustantajalle, kustantajalta painolle ja edelleen verkkoon, on tavallaan julkaisun kopiomista ja näistä on sovittava tekijän kanssa erikseen. Varsinaisesta julkaisun painoksesta on tehtävä tekijän kanssa sopimus, missä määritellään kulloinkin otettava painosmäärä ja sopimus koskee ainoastaan niitä kappaleita. Euroopan Neuvoston piirissä pyritään löytämään ratkaisut tekijänoikeuslainsäädännön uudistamisesta siten, että myös tarvepainatus huomioitaisiin siinä tarvittavalla tavalla.

Uudet tuotteet, uusi ajattelutapa

Mutta ei pelkkä teknologian kehitys tee ketään onnelliseksi. Tarvepainatuksen tärkein kysymys on uudet tuotteet. Kun julkaisu on luettavissa sekä Internetissä että kirjamuotoisena, on syytä pohtia tarkoin mitä tarjottavaa Internetissä olevalla versiolla on lukijalle. Osoittaa hyvin suppeata ajattelua, jos kuvitellaan, että on yhdentekevää missä muodossa ja mitä lukijoille tarjotaan Internetissä.

Internet-julkaiseminen vaatii aivan toisenlaista toimitustyötä kuin perinteinen julkaiseminen. Laatuvaatimukset ovat täysin erilaiset, kun tekstiä luetaan ruudulta. On tiedettävä, miten Internetissä luetaan, mitä tietoverkko-oppiminen oikein on. *Alain Cordier* (Bayard Press ja Ranskan Digitaalisen kirjan komissio) korosti juuri tätä ajattelutavan muutoksen merkitystä. On tutkittava kuinka Internetissä luetaan ja toisaalta on opetettava käyttäjät lukemaan oikein. Ajan vauhdissa on opittava elämään.

Pekka Olsbo

Jyväskylän yliopiston kirjaston
julkaisuyksikkö

TULEVIA KIRJA-ALAN TAPAHTUMIA

The Month of Literary Diversity 23.4.2000 (kansainvälinen kirjan päivä) - 30.5.2000

[DRUPA 2000](#) - Edelliseen liittyen Düsseldorfissa 18.5.-31.5. järjestettävä graafisen alan ja printtimedian joka viides vuosi järjestettävä jättitapahtuma, jossa mahdollisesti julkistetaan eurooppalaisen kirjallisuuden print-on-demand -virtuaaliluettelo.

[Frankfurtin kirjamesut](#) lokakuussa, jossa järjestetään 16.-17.10. Euroopan Neuvoston jäsenvaltioiden kulttuuriministerien kokous, joka käsittelee print-on-demandin merkitystä eurooppalaiselle kulttuuripolitiikalle.

AIHEESEEN LIITTYVIÄ LINKKEJÄ

[Akadémiai Kiadó](#) - Unkarilainen akateeminen kustantaja

[The Book and the Computer](#) - Aiheeseen perehtynyt www-julkaisu

(Ks. erityisesti nrot [Dec 1998](#) ja [Jan 1999](#))

[Book on Demand](#)

[Books-on-demand](#) - Ruotsalainen POD-sivusto

[Curman, Peter](#) - Ruotsalaisen POD-puolestapuhujan ja kirjailijan sivustot

[Digital Content, Books and Archives Project](#) - Euroopan Neuvoston sivustot

[Editions 00h00](#)

[Editions CyLibris - On-line publisher](#)

[Guaraldi Editore](#)

[Hedergrens](#) - Kirjakauppa Tukholmassa, myy esim. Podium-projektin POD-julkaisuja

[Libri -On-line bookshop](#)

[Librissimo](#) - Digitaalinen kustantaja, tekee yhteistyötä erityisesti kirjastojen kanssa

[Lightning Print Inc.](#)

[MacMillan](#) - Kustantaja, kehittänyt toimintojaan vahvasti tarvepainatuksen suuntaan

[New Helicon](#) - Print-on-demand -julkaisija Venäjältä

[On-line Originals](#)

[Podium Project](#) - Ruotsalainen print-on-demand -projekti

[PXP Digital Printing](#) - Unkarilainen digitaalipaino